

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Науково-навчальний медичний інститут
Кафедра громадського здоров'я

«До захисту
допускається»завідувач
кафедри
_____В.А. Сміянов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня
бакалавра

спеціальність 229 «Громадське здоров'я»
освітня програма «Громадське здоров'я»

«Сучасний стан та перспектива розвитку системи громадського здоров'я в
Україні»

(назва теми роботи)

Здобувач вищої освіти

група ГР-901

Коштур Анастасія Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

д. мед. н., проф., Владислав Анатолійович Сміянов

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Науково-навчальний медичний інститут
Кафедра громадського здоров'я

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.
Владислав СМІЯНОВ
" ____ " _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
до дипломної роботи

Студент(-ка) групи ГР. - 901 НН Медичного інституту, СумДУ
Спеціальності 229 «Громадське здоров'я»

Коштур Анастасії Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: «Сучасний стан та перспектива розвитку громадського здоров'я в Україні».

Затверджено на засіданні кафедри, протокол № ____ від " ____ " _____ 2023 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи " ____ " _____ 2023 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні і законодавчі акти, відомчі постанови, інструкції та положення, підручників і навчальних посібників, тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань, що підлягають розробці):

1. Теоретичні основи громадського здоров'я в Україні
2. Аналіз діючої системи громадського здоров'я на прикладі Сумського регіону
3. Висновки, рекомендації

Дата видачі завдання: " ____ " _____ 2023 р.

Керівник дипломної роботи: _____ д. мед. н., проф., Сміянов В.А.

(вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Завдання прийнято до виконання " ____ " _____ 2023 р. _____

(підпис студента)

АНОТАЦІЯ

Структура й обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, що включає 31 найменування. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 45 сторінок, у тому числі 2 таблиці, 9 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел – 5 сторінок.

Актуальність. На разі система громадського здоров'я в Україні активно функціонує та розвивається, але це не відміння наявності актуальних проблем які існують, як і у будь якій системі. В цілому здоров'я населення є однією з головних цінностей не тільки окремого індивіда, а й людства в цілому. Додатково можна наголосити на те що, здоров'я населення є важливим складовим показником для подальшого соціального та економічного розвитку країни. Зміцнення здоров'я населення та забезпечення повноцінного життя являється однією з головних цілей всесвітньої стратегії удосконалення системи громадського здоров'я.

Мета дослідження: вивчення сучасного стану та перспектив розвитку системи громадського здоров'я в Україні (на прикладі Сумського регіону).

Матеріали та методи: Методологічною основою бакалаврської роботи є системний підхід до аналізу розглянутих проблем, метод соціологічних опитувань, методи аналізу і обробки даних, метод спостереження, бібліосемантичний метод. Для проведення комплексного дослідження були опрацьовані дані: Закону України від 06.09.2022 р. № 2573 «Про систему громадського здоров'я» і Проект Закону України «Про систему громадського здоров'я».

Результати дослідження. Було вивчено сучасний стану та перспективу розвитку системи громадського здоров'я в Україні, на прикладі Сумського регіону, на основі викладеного матеріалу можемо зробити висновок, що при визначенні ставлення респондентів в ході анкетування, щодо обізнаності в системі громадського здоров'я показники є незадовільними (92,8% мешканців Сумського регіону є не задоволеними роботою системи громадського здоров'я),

такий рівень є приблизним і для інших областей України. Було досліджено та визначено існуючі проблеми в системі громадського здоров'я, проаналізовано майбутню перспективу розвитку та визначили, що всі можливості для цього існують згідно прийнятої концепції розвитку, також було опрацьовано матеріальне забезпечення та відповідні документи, які дозволили визначити що не має чіткого регламентування, через те, що закон про громадське здоров'я ще не введений в дію. На основі проведеної роботи були також розроблені рекомендації не тільки для керівників Обласного центру соціально небезпечних хвороб та спеціалістів громадського здоров'я, а й для Обласної державної адміністрації та головного «Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України».

Ключові слова: громадське здоров'я, органи місцевого самоврядування, профілактика, профілактичні програми, спеціалісти з громадського здоров'я.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	12
1.1 Сутність та напрямки діяльності системи громадського здоров'я в Україні	12
1.2. Державна стратегія системи громадського здоров'я	13
1.3. Концепція розвитку системи громадського здоров'я	16
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ ЖИТЕЛІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
2.1. Загальна характеристика	21
2.2. Взаємодія населення з центром громадського здоров'я	25
2.3. Рівень обізнаності населення щодо діяльності системи громадського здоров'я	29
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	32
3.1. Пропозиції щодо вдосконалення системи громадського здоров'я	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТОК А	43

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЗСЖ	здоровий спосіб життя
ЗОЗ	заклад охорони здоров'я
КМУ	Кабінет Міністрів України
НСЗУ	Національна служба здоров'я України
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОМС	органи місцевого самоврядування
ОТГ	об'єднана територіальна громада
СГЗ	система громадського здоров'я
ЦГЗ	Центр громадського здоров'я

ВСТУП

Актуальність. На разі система громадського здоров'я в Україні активно функціонує та розвивається, але це не відміння наявності актуальних проблем які існують, як і у будь якій системі. В цілому здоров'я населення є однією з головних цінностей не тільки окремого індивіда, а й людства в цілому. Додатково можна наголосити на те що, здоров'я населення є важливим складовим показником для подальшого соціального та економічного розвитку нашої країни. Зміцнення здоров'я населення та забезпечення повноцінного життя являється однією з головних цілей всесвітньої стратегії удосконалення системи громадського здоров'я. Профілактика та певний контроль над хворобами передбачено Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (відповідно до статті 427 глави 22 "Громадське здоров'я" розділу V "Економічне та галузеве співробітництво" Угоди) [1].

Громадське здоров'я - це запобігання захворюванням, травматизму, інвалідності та смерті, промоція здорового способу життя та збереження здорового середовища й умов життя для теперішнього та майбутніх поколінь [2].

Також, громадське здоров'я є складовою загальної політики в галузі охорони здоров'я. Громадське здоров'я охоплює багато цілей, а в своїй загальній меті займається розподілом ресурсів, організацією та управлінням в системі охорони здоров'я і найголовніше збереженням здоров'я людства, запобіганням захворювань і профілактикою. Сучасна Українська програма громадського здоров'я розглядає всеохоплюючу мету, оскільки стосується як всього суспільства в цілому, так і окремого індивіда. В сучасному стані основні заходи на разі орієнтовані на поліпшення середовища життєдіяльності людини, зменшення факторів ризику, що формують захворюваності та смертності серед населення та займаються стимулювання тих факторів, які, навпаки, сприяють зміцненню та збереженню здоров'я суспільства. Спрямування заходів

починається з стратегій імунізації, зміцнення здоров'я та догляду за дітьми, маркування продуктів, збільшення вмісту вітамінів і мікроелементів та макроелементів у цих же продуктах харчування для підвищення певного рівня здоров'я населення, і в цілому з гарантування якісно організованих і доступних медичних послуг. Деякі проблемні питання вже є розв'язаними, оскільки Україна є членом Організації Об'єднаних Націй (ООН), тому вона як і всі інші країни учасниці приєдналася до реалізації Цілей сталого розвитку через розробку відповідних стратегічних завдань, серед яких основна увага приділяється встановленню та розмежуванню повноважень у сфері, між сторонами які співпрацюють та формуванню програм громадського здоров'я. Досягнення цих цілей є можливим, завдяки в першу чергу якісно побудованій і розвиненій системі громадського здоров'я, яка буде спрямованою на зміцнення здоров'я населення, запобігання хворобам у вигляді профілактики та збільшення тривалості життя як основної цілі. Але в Україні, попри наявність значної кількості нормативно-правових актів та документів які регулюють відносини у сфері системи (забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, охорони здоров'я, охорони навколишнього природного середовища та в інших сферах, які стосуються громадського здоров'я), ще й досі відсутня єдина нормативно-правова база системи громадського здоров'я, спроможна до швидкого реагування на виклики, пов'язані з проблемами здоров'я і благополуччя населення. Характерними прогалинами поточного стану регулювання громадського здоров'я який сформувався в Україні протягом останніх років [2], є не відповідність передовим міжнародним практикам та стандартам, а саме Закон України був оприлюднений тільки 06.09.2022 р. № 2573 «Про систему громадського здоров'я» і набув чинності 1 жовтня. Однак введення його в дію відбудеться лише тільки через рік, тобто 1 жовтня 2023 р. [3], що певним чином продовжує гальмувати систему громадського здоров'я.

Європейські країни декілька останніх років обрали певний шлях розбудови від санітарного нагляду і боротьби з інфекційними хворобами до так званого

нового громадського здоров'я. Основна увага де зосереджується на зміцненні здоров'я, профілактиці захворювань і між секторальній взаємодії, яка певним чином виходить за рамки системи охорони здоров'я. На практиці така перебудова та зміна дозволила країнам ЄС зробити суттєвий стрибок у сфері громадського здоров'я. Наші європейські колеги на базі своїх проведених досліджень доводять, що існуюча в Україні профілактична система, яка в основному асоціюється з системою санітарно-епідеміологічної служби, дала збій ще на початку 1990-х років. Через те що, в 1991 році на фоні різкого зменшення державного фінансування установи санітарно-епідеміологічного профілю отримали можливість виставляти рахунки громадянам і суб'єктам господарювання за оплату "профілактики захворювань". Як результат, це дозволило зберегти можливість оплачувати роботу працівників системи, але профілактичні послуги стали на пряму залежати від платіжок організацій [2].

Всі висвітлені фактори сприяли прийняттю КМУ (Кабінетом Міністрів України) постанови від 10.09.2014 N 442 "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади", яка в свою чергу запустила реорганізацію Державної санітарно-епідеміологічної служби України, ліквідацію Державної служби України з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань та утворенню Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [4].

Також зазначаємо, що в цей період законодавство в сфері санітарного та епідемічного благополуччя не піддавалось системному оновленню з кінця 90-х років. За цей час частина законодавства була частково реорганізована з європейським, інша частина була вилучена, а та що залишилась - застаріла і не є відповідною для теперішнього рівня розвитку науки [2]. І що найголовніше потребує активного оновлення та розбудови.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ З ТЕМИ: ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Активна допомога ефективному впровадженню програм громадського здоров'я є одним із шляхів до вдосконалення та розбудови СГЗ. Першою і головною умовою є досягнення успіху у впровадженні програм громадського здоров'я – партнерство, яке буде орієнтоване на результат. Партнерство на разі розглядається як засіб досягнення мети, а не самоціль. Тому вважається недостатнім просто створення місцевих комітетів або робочих груп з питань громадського здоров'я. Має бути зроблено чіткий фокус на досягнення результатів. По-друге – є обов'язково необхідним систематичний збір та аналіз даних щодо здоров'я та детермінантів (як позитивних так і негативних), які на нього впливають [5].

Актуальність окремих аспектів проблематики СГЗ полягає в нових підходах до теоретичного осмислення поняття «громадське здоров'я». За визначенням С. Вінслоу ще в 1920–1930 рр. ГЗ є основою профілактики захворювань, заходом продовження життя людей за допомогою організованих зусиль різних груп людей та окремих осіб [6].

Світова практика позиціонує СГЗ як таку, що включає певний ряд складників, серед яких епідеміологічна наука, біостатистика даних, медичні послуги і здоров'я населення, санітарний стан навколишнього середовища, тощо. Сучасна практика ведення програми ГЗ вже вимагає від будь-якої країни задіяння різних груп фахівців багатьох галузей, розглядаючи його як систему наукових, політичних, економічних, медико-соціальних заходів, спрямованих на організацію зусиль всього суспільства до зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, а також заохочення до здорового способу життя [7].

Проводячи аналіз всього вище написаного, можна виявити та обґрунтувати основні аспекти СГЗ в Україні. Вперше обговорення теми

зміцнення здоров'я почалися на першій міжнародній конференції в Оттаві в 1986 році, де була представлена Хартія сприяння здоров'ю [8].

Оскільки Україна є членом ООН, то вона підтримала низку міжнародних документів у цьому напрямку, а також взяла на себе зобов'язання розвивати співпрацю з іншими державами та міжнародними медичними асоціаціями у сфері захисту здоров'я населення, та брати участь у формуванні та реалізації цілей сталого розвитку в рамках відповідних національних стратегічних цілей в сфері ГЗ. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1002-р (від 30 листопада 2016 р.) схвалено Концепцію розвитку системи ГЗ [9], тривалий час епідеміологічна ситуація в Україні та світі, була пов'язана з поширенням COVID-19, тому довгий час існували критичні фактори значного і переважно негативного впливу на систему охорони здоров'я, які поширювались на всі аспекти, сектори і функції та значно розширювали виклики для системи охорони здоров'я [7, 10].

Проаналізувавши основні функції органів охорони ГЗ, визначені на базі відповідних документів. Необхідно приділяти увагу і оцінювати стан здоров'я та благополуччя населення в умовах поганої епідеміологічної ситуації яка в основному і створює проблему вибору відповідних засобів для кваліфікованого відбору даних за малі проміжки часу. Тому для оптимального моніторингу ситуації є важливою швидка подача даних для поточного аналізу, що передбачає наявність відповідного програмного забезпечення та особливо компетентного персоналу, який має необхідність поширювати данні всією територією країни для отримання повного обсягу інформації. Ще не менш важливим є процес забезпечення безпеки навколишнього середовища та праці: з урахуванням новітніх вимог [11].

Значимим аспектом діяльності систем громадського здоров'я також є інформаційно-роз'яснювальна діяльність, комунікація та соціальна зацікавленість в інтересах здоров'я різних організацій і всіх верств населення [8].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та напрямки діяльності системи громадського здоров'я в Україні

Громадське здоров'я - це запобігання захворюванням, травматизму, інвалідності та смерті, а також промоція здорового способу життя та збереження здорового середовища й умов життя для теперішнього та майбутніх поколінь [2].

Одними з сучасних принципів розв'язання поставлених задач та однією з найважливіших обставин, яка змушує почати оновлення та осучаснення санітарного законодавства і його комплексну реорганізацію з європейським є та, що актуальна політика нашої країни сьогодні спрямована на зведення до мінімуму втручання держави і її посадових осіб в діяльність різних сфер, перенесення відповідальності на суб'єкти господарювання, децентралізація державного управління і надання більших повноважень місцевим органам влади, в тому числі перенесення відповідальності за забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення на місцеве самоврядування, що є повністю доцільним і доречним. З урахуванням нового європейського шляху розвитку України, політику щодо охорони здоров'я необхідно певним чином формувати шляхом побудови системи громадського здоров'я, яка є комплексом інструментів, процедур і заходів для зміцнення здоров'я населення, запобігання захворюванням, подовження активного та працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднаних зусиль усього суспільства та покращення якості життя наших громадян в цілому [2].

Метою та завданням розвитку сучасного громадського здоров'я є виявлення основних проблемних аспектів системи громадського здоров'я, аналіз стану розвитку та визначенням пріоритетів у сфері громадського здоров'я [12].

Об'єктом дослідження є стан обізнаності та про інформованості населення щодо аспекту роботи СГЗ, яка в свою чергу повинна передбачати основні заходи у сфері охорони здоров'я та бути спрямованою на збереження здоров'я населення і зменшення обсягу витрат на медичне обслуговування. Елементи системи громадського здоров'я які на разі існують в Україні на сьогоднішній день діють незлагоджено та потребують певної модернізації вже існуючих ресурсів та суттєвого збільшення ефективності управління ними. На даному етапі заходи щодо реформування системи охорони здоров'я тільки поглиблює кризу профілактичної медицини. Причинами ситуації, яка виникла із станом здоров'я населення, є соціально-економічна криза в нашій державі, несприятлива екологічна ситуація, неповноцінне харчування, недостатні фізичні навантаження, високий рівень поширеності тютюнокуріння, зловживання алкоголю та наркотичних засобів та війна в країні. Концепція системи громадського здоров'я в Україні в сьогодні повинна передбачати розвиток регіональних систем громадського здоров'я, головним є активне функціонування центрів громадського здоров'я в кожній області. Саме це має стати регіональним координатором заходів громадського здоров'я, в боротьбі як з інфекційними, так і неінфекційними захворюваннями, спрямованою на зміцнення, захист та збереження здоров'я населення та забезпечення соціальної справедливості в усіх секторах управління. Предметом дослідження є стан наявної системи громадського здоров'я, перспективи подальшого розвитку та аналіз певної частина основних проблем у сфері громадського здоров'я України [12].

Наявна та представлена система медичної допомоги в Україні на практиці фактично не передбачає профілактичної складової частини, тому є необхідність визначення нових підходів та розроблення програм і забезпечення доцільного

функціонування Центру громадського здоров'я МОЗ України як основного координатора цих програм та проектів [12].

1.2. Державна стратегія системи громадського здоров'я

Вже з 21.09.2020 року існує проект Закону України «Про систему громадського здоров'я» N 4142 . Проект закону визначає основні правові, організаційні, економічні та соціальні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні, а саме [2]:

- визначає на законодавчому рівні поняття "громадське здоров'я" як сферу знань щодо зміцнення здоров'я, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя;
- визначає основні суб'єкти правовідносин у системі громадського здоров'я;
- визначає повноваження КМУ, МОЗ України, інших органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в СГЗ;
- визначає основні функції громадського здоров'я, а саме напрямки діяльності;
- визначає функції та основні напрямки застосування моніторингу, готовності і реагування на небезпечні чинники та надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я [2];

На сьогоднішній день Україна вже впевнено дотримується відповідно обраного стратегічного курсу провадження економічних реформ та перетворень, що допомагає адаптації на міжнародній арені. Ще 25 вересня 2015 року в штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку відбулася зустріч світових лідерів, у тому числі глав держав, на якій був схвалений певний порядок у сфері розвитку саме на 2015 – 2030 роки. А вже 1 січня 2016 року офіційно набули чинності 17 проголошених цілей розвитку світової спільноти, основними з яких були – гарне здоров'я та добробут [13].

Адже громадського здоров'я – має певний комплекс завдань для всіх державних політик, всіх країн світу. Дослідженню основних та актуальних проблем формування сучасної державної політики у сфері охорони здоров'я присвятили свої роботи українські вітчизняні вчені, такі як: М. Білинська, яка вивчала питання формування міжгалузевої взаємодії в державному управлінні охороною здоров'я, та Н. Рингач тематика цієї роботи стосується теми досягнення Україною цілей розвитку в контексті громадського здоров'я та ін. Однак тема формування сучасних підходів до основного вирішення проблем розвитку громадського здоров'я, як нових цілей для української держави в контексті збереження громадського здоров'я, ще не стало предметом обґрунтованих наукових зібрань [14].

Державна стратегія полягає певним чином в реалізації структурно-побудованих перетворень сфери охорони здоров'я – це цілеспрямований і повністю керований процес, результатом якого є створення системи охорони здоров'я, яка дозволила б організувати медичну допомогу кожному мешканцю в потрібний для нього час та в потрібному місці, у необхідному обсязі та за мінімальних витрат [13].

Ключовими проблемами, вирішення яких сприятиме оптимізації системи державного управління охороною здоров'я України, вважається недостатнє фінансування галузі й нераціональне використання наявних коштів, прогалини в розвитку амбулаторно-поліклінічної і стаціонарної медичної допомоги, відсутність загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та ін [15].

Теоретичні основи і структурні перетворення, а також світовий досвід доводить, що перспектива розвитку сфери охорони здоров'я України заснована на її багатукладності. Це також закріплено в ст. 49 Конституції України. Таким чином, заснована ще в радянські часи традиційна модель (модель М. Семашка), яка ґрунтувалась на профілактичному сегменті організації системи охорони здоров'я, сьогодні має замінити змішана багатукладна новітня модель, основу

якої становитиме ринкова організація системи охорони здоров'я України. Нова модель передбачає [13]:

- зміну діяльності закладів та установ системи охорони здоров'я на профілактику, первинну медико-санітарну допомогу, формування правильного способу життя;
- заміну механізмів фінансування (кошти ходять за пацієнтом);
- управління якістю медичної послуги;
- підготовку нових поколінь управлінців для галузі;
- розробку та прийняття необхідної нормативно-правової бази;
- впровадження нової моделі державного управління системою охорони здоров'я [13].

Крім того, модель передбачає впровадження нового типу суспільних відносин у сфері охорони здоров'я. Де головним замовником послуг є держава, яка й створює необхідні умови для розвитку системи медичного забезпечення та обслуговування населення [16].

Формування Цілей сталого розвитку, які почали діяти ще з 1 січня 2016 р. для всіх держав-членів ООН, стало новим викликом визначення пріоритетів для запровадження реформ у галузі охорони здоров'я України. Для реформування галузі охорони здоров'я має обиратись міжгалузевий підхід, пов'язаний із визначенням цілей здоров'я саме в державній політиці. На разі визначеними пріоритетними шляхами реформування сфери охорони здоров'я в Україні є: створення умов для реформування системи охорони здоров'я [13].

1.3. Концепція розвитку системи громадського здоров'я

Коли Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, то взяла на себе певні зобов'язання з розвитку співпраці в галузі охорони

здоров'я. У підписаній угоді є глава, яка називається «Громадське здоров'я», у якій розкриваються обов'язки України щодо впровадження заходів для захисту здоров'я населення як передумови сталого розвитку й певного економічного зростання. Концепція розвитку системи громадського здоров'я, схвалена також розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. за № 1002-р, висвітлює основні напрямки, завдання, механізми та строки розбудови системи громадського здоров'я в Україні. Затверджений розпорядженням КМУ від 03.04.2017 р. за № 275-р, визначає напрям «Розвиток системи громадського здоров'я», який передбачає запровадження нових підходів і програм до вирішення основних проблем громадського здоров'я. Зазначені вище документи підкреслюють важливість пріоритету санітарного нагляду і боротьби з інфекційними хворобами до нового підходу, громадського здоров'я. Більшість країн Європи вже обрали саме такий шлях, зосереджуючи увагу на зміцненні здоров'я і профілактиці захворювань. Така нова переорієнтація вже дозволила країнам Європейського Союзу збільшити середню тривалість життя та поліпшити добробут населення. Децентралізація, яку було запроваджено в Україні, також певним чином відкрила можливості для зміцнення здоров'я мешканців об'єднаних територіальних громад. Управлінці територіальних громад активно долучаються до реформи охорони здоров'я, ухвалюють управлінські рішення щодо поліпшення послуг охорони здоров'я та є задіяними у подоланні проблем, які виникають у закладах охорони здоров'я на території громади. Міністерство охорони здоров'я України ще в 2015 році створило Центр громадського здоров'я – заклад охорони здоров'я, який відповідає за збереження та зміцнення здоров'я населення, соціально-гігієнічний моніторинг захворювань, епідеміологічний нагляд і біологічну безпеку, групову та популяційну профілактику захворюваності, боротьбу з епідеміями та за розвиток стратегій управління в діяльності громадського здоров'я. Поєднання таких слів як: «громада» та «здоров'я» дає чітке розуміння того, що здоров'я можна зберегти або зміцнити тільки завдяки спільним діям не однієї людини, а всього суспільства в цілому, які повинні працювати разом для досягнення загальної

мети яка їх об'єднує. Саме тому основним механізмом активної роботи та існування у системі громадського здоров'я є органи місцевого самоврядування. До функцій органів місцевого самоврядування належать: визначення пріоритетних напрямків та стратегічного управління з питань громадського здоров'я і розробка регіональних програм/планів, які містять комплексні заходи та програми профілактики [17].

Система громадського здоров'я складається з трьох основних напрямів діяльності: захист здоров'я, профілактика захворювань і зміцнення (промоція/пропаганда) здоров'я (ведення здорового способу життя). Також існують допоміжні напрями діяльності: надійна система даних про здоров'я та фактори ризику, що на нього впливають, стає фінансування, управління, розвиток кадрових ресурсів, та дослідження. Крім того, громадське здоров'я стосується загальної політики в галузі охорони здоров'я, розподілу ресурсів, а також організації та управління в системі охорони здоров'я. Сучасне громадське здоров'я всеохоплює у своїй меті, оскільки стосується заходів, спрямованих як на всю спільноту, так і на окремого індивіда. Сильна система громадського здоров'я передбачає належний рівень готовності до надзвичайних ситуацій різного характеру, а також своєчасність реагування з метою ліквідації та подолання різних загроз. Система громадського здоров'я як основа профілактичної медицини передбачає основні заходи у сфері охорони здоров'я та спрямовується на збереження здоров'я населення та зменшення витрат на медичне обслуговування для нього. Для реалізації цього бачення необхідно використовувати підхід, що передбачає роботу з іншими секторами державної політики в напрямі вирішення проблем, пов'язаних з більш широкими детермінантами здоров'я, а також з медичними працівниками. На здоров'я та добробут людей і популяцій (в незалежності від вікових груп) впливає ряд факторів, частина яких залежить від людини, а частина який лишається поза зоною впливу. Вже у 2005 р. ВООЗ створила Комісію з питань соціальних детермінантів здоров'я для того, щоб сформулювати рекомендації за для сприяння

справедливості в охороні здоров'я. Соціальні детермінанти – це умови, у яких люди народжуються, ростуть, живуть і старіють, а також сфери, що впливають на ці умови, зокрема стан економічного розвитку, соціальні норми, державна політика та політична системи країни. Соціальні детермінанти також стосуються умов праці та діяльності окремого індивіда в цілому [17].

Місія громадського здоров'я — максимальне поліпшення здоров'я та добробуту людей і громад на національному та глобальному та місцевому рівнях [17]

У контексті формування кадрових ресурсів у сучасній системі громадського здоров'я для виконання програмних завдань громадського здоров'я надзвичайно важливим є формування команд спеціально підготовлених фахівців і залучення спеціалістів різних інших секторів, діяльність яких потенційно впливає на здоров'я людини чи населення загалом. Усе це потребує якісної систематизації інформації та знань, ефективного управління такими даними та їх використання при ухваленні рішень. Дослідження ВООЗ показують, що профілактика є економічно ефективною як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. Крім того, інвестиції в охорону здоров'я є економічно ефективними та вигідними результатами для здоров'я та можуть сприяти більшій стійкості, отримуючи економічні, соціальні й екологічні переваги. Навіть невеликі інвестиції в громадське здоров'я обіцяють значні вигоди для громадського здоров'я, економіки й інших секторів. Дані свідчать, що профілактичні заходи сприяють зниженню смертності від серцево-судинних захворювань на 50–75 % у країнах з високим рівнем доходів і на 78 % у світі. Тому можна сміливо зазначити, що подальший розвиток системи громадського здоров'я є надзвичайно вигідний не тільки з економічної точки зору, а й з боку розвитку здорового суспільства в цілому для нашої країни [17].

Ще в 2012 році Європейський регіональний комітет ВООЗ затвердив політику Здоров'я-2020, в якій відображаються основні проблеми в області охорони здоров'я, а також можливості для покращення здоров'я при дотриманні

принципу соціальної справедливості, де наведені переконливі соціальні та економічні аргументи на користь дій в сфері охорони здоров'я, які вибудовані у відповідності до певних стратегічних задач та пріоритетів [18]. Хочу зазначити, що ключові проблеми ще залишаються актуальними.

Основною задачею впровадження політики здоров'я, є й залишається покращення здоров'я для всіх верств населення та скорочення нерівності за показниками здоров'я [19].

Одним із шляхів досягнення поставленої задачі є укріплення потенціалу та послуг громадського здоров'я [20].

В Україні і зараз проводиться інтенсивна робота по створенню такої системи [21], але яка постійно потребує забезпечення професійними кадрами [22].

Кабінет Міністрів України вже давно затвердив спеціальність – 229 «громадське здоров'я» [23] та від тоді і почалася робота із її запровадження [24, 25]. Зазначу, що робота триває і по нині, активно проводячи діяльність з підготовки нових кваліфікованих кадрів для розширення можливостей роботи функціонування та діяльності галузі.

РОЗДІЛ 2

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ ЖИТЕЛІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика дослідження

Нами було проведене соціологічне дослідження щодо стану обізнаності населення міста Суми та районів Сумської області, про діяльність системи громадського здоров'я та функціонування Центру громадського здоров'я, з метою виявлення актуальних проблем, яке базувалось на опитуванні жителів.

Всього за пропорційною вибіркою було опитано 209 респондентів, які проживають у місті Суми та Конотопському, Охтирському, Роменському, Сумському, Шосткінському районах. Форма дослідження – опитування за допомогою анкети відкритого типу.

Відбір районів Сумської області обумовлено відносно однаковим соціально-демографічним показникам, матеріальним і кадровим забезпеченням медичної галузі та географічним розташуванням до нашого обласного центру – м. Суми.

Крім того, згідно оцінки спроможності ці райони віднесені Міністерством регіонального розвитку до таких, що спроможні, а це свідчить про їх здатність надавати всі необхідні соціальні послуги населенню, в тому числі і медичні.

За місцем проживання найбільше опитаних було серед жителів міста Суми – 75 чоловік, Конотоп - 24, Білопілля - 18, Шостка - 17, Глухів – 10 та Лебедин – 9 респондентів, інші опитані жителі різних районів області. (див. табл. 1.1)

Були опитані респонденти різних вікових груп, найменший віковий показник респондента 19 років, а найбільший 76 років.

Таблиця 2.1 - Місце проживання опитаних респондентів.

Місце проживання	Населення (%)
Суми	33%
Конотоп	11,5%
Білопілля	8,6%
Шостка	8,1%
Глухів	4,8%
Лебедин	4,3%
Охтирка	3,8%
С. Журавка Сумський район	3,3%
Ромни	2,9%
С. Миколаївка Роменського району	2,4%
С. Воронівка Білопільського району	1,9%
Тростянець	1,0%
С. Житне Роменського району	1,0%
Кролевець	1,0%
С. Марківка Сумського району	1,0%
С. Гринцево Лебединського району	1,0%

С. Кам'янка Тростянецький район	1,0%
---------------------------------	------

За статтю опитане населення розподілилось наступним чином: з 209 респондентів жінки склали 130 осіб (62,2%), чоловіки – 79 осіб (37,8%), що зображено в таблиці 2.2

Таблиця 2.2 - Показник серед опитаних за статтю.

Стать	Показник у %
Жінки	62,2%
Чоловіки	37,8%

Додатково зазначаємо, що на території Сумської області діяльність здійснював тільки 1 заклад: ДУ СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я. Але пізніше його було приєднано до Сумського обласного центру соціально небезпечних хвороб.

В подальшому ході дослідження було встановлено, що 68,9% опитаних респондентів не знають визначення громадського здоров'я, та більшість не володіють інформацією про основні функції в системі громадського здоров'я. (див. рис. 2.1).

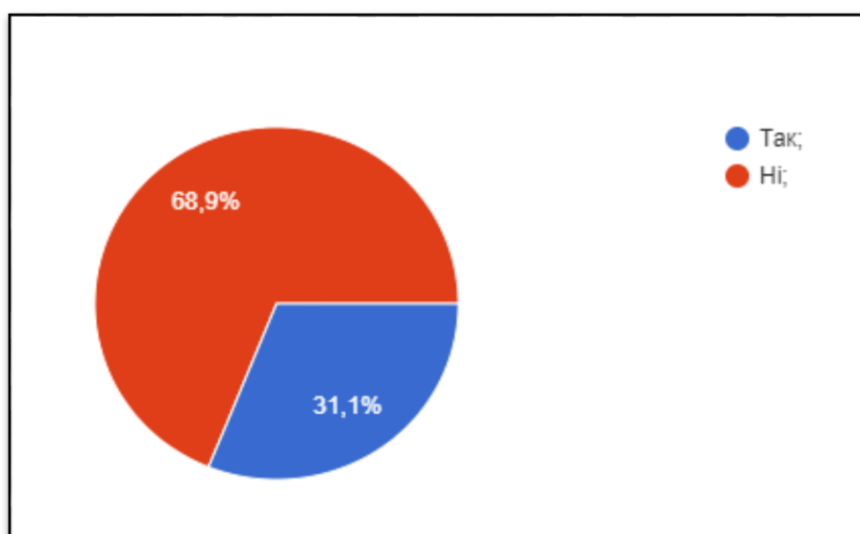

Рисунок 2.1 - Рівень обізнаності серед жителів Сумського регіону щодо системи громадського здоров'я.

Що є показовим в оцінці стану системи громадського здоров'я, оскільки жителі не розуміють основні поняття та напрями діяльності системи громадського здоров'я. Поряд з цим проведене дослідження дозволяє оцінити неоднозначні відповіді надані респондентами, висвітлити їх для загального розгляду та розробити, втілити певні міри для подальшого вирішення проблемних питань.

З означенням основних функцій громадського здоров'я у респондентів також виникли проблеми, оскільки більшість відповідей були про те що, громадяни не знаю або ж не можуть відповісти на дане запитання, інший відсоток який є значно меншим, надавав відповіді відповідно до рисунку 2.2

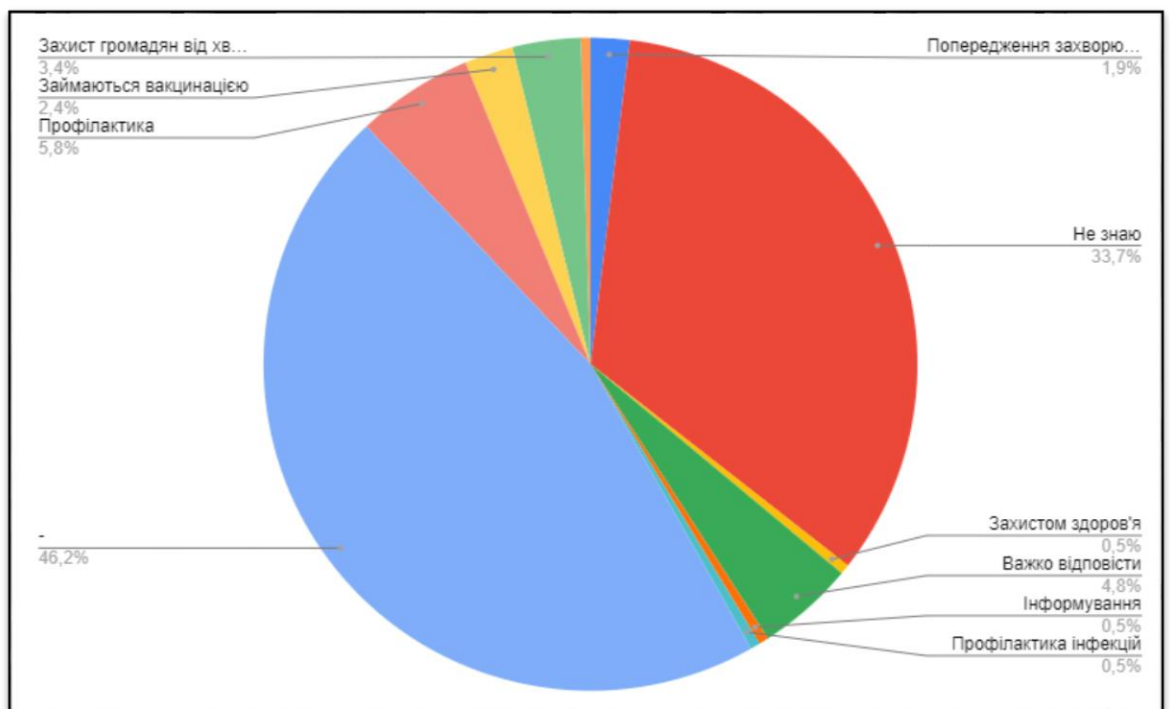

Рисунок 2.2 - Основні функції громадського здоров'я на думку опитаних респондентів.

Більшість не надали чітких відповідей, що вказує на відсутність інформації в загальному просторі та на низький рівень про інформованості.

В результаті опитування встановили, звідки населення найчастіше отримує інформацію про систему громадського здоров'я. На запитання «Звідки отримуєте інформацію про систему громадського здоров'я?» 58,4% респондентів зазначали, що не отримують інформацію взагалі, а 20,6% дізнаються інформацію через інтернет ресурси, що зображено на рис. 2.3

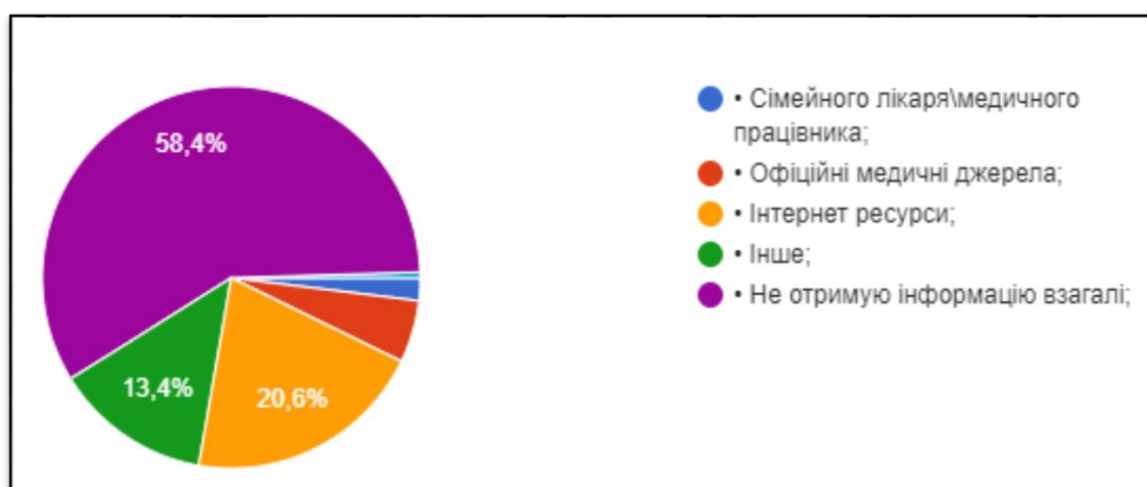

Рисунок 2.3 - Джерела інформації для населення щодо системи громадського здоров'я.

Низький рівень поширення інформації сімейними лікарями та медичними працівниками (1,9% респондентів отримують інформацію про СГЗ від медичних працівників), що в цілому негативно впливає на рівень доступу інформації до населення та стан здоров'я, як результат. Додатково свідчить, про те що медичні працівники не надають консультування та допомогу в аспекті обізнаності з питань здоров'я, та в тому числі передчасної профілактики захворювань.

Поряд з цим проведене дослідження дозволяє зробити висновок про прогалини в системі громадського здоров'я та медичній системі, через недостатні показники надання населенню відповідної інформації, саме тому респонденти надають суттєво відмінні відповіді.

2.2. Взаємодія населення з центром громадського здоров'я

Як показують результати опитування, 84,7% опитаних не знають та не володіють інформацією про існування Центру громадського здоров'я, тільки 15,3% респондентів – зазначили, що знають відповідь на це запитання.

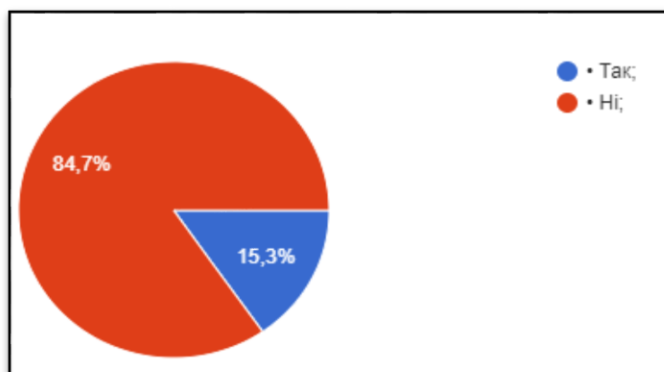

Рисунок 2.4 - Обізнаність щодо існування Центрів громадського здоров'я серед жителів Сумського регіону.

Зазначаємо, що жінки частіше цікавляться цим питанням, ніж чоловіки. Результати даної інформації відображені в таб. 2.2

Як результат, аналіз дослідження також показав, що 83,3 % опитаних не знають якою роботою займається центр, та на що спрямована його загальна діяльність.

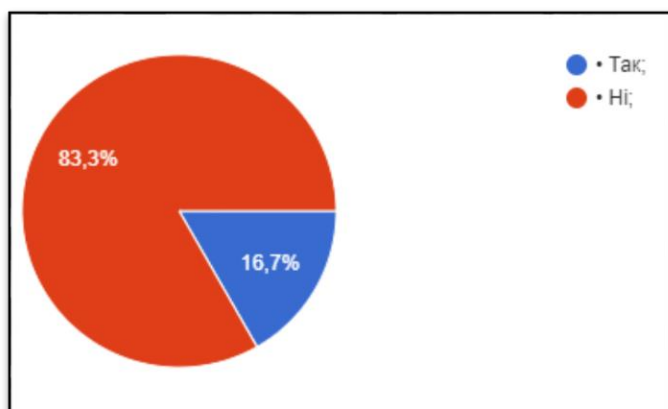

Рисунок 2.5 - Про інформованість населення щодо діяльності в системі громадського здоров'я

Відсутні також і знання про напрями роботи фахівці системи громадського здоров'я.

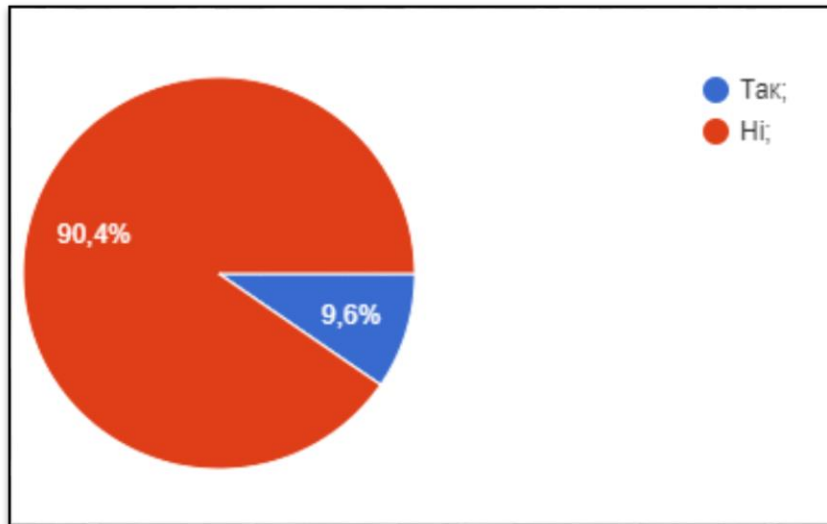

Рисунок 2.6 - Рівень обізнаності щодо програм громадського здоров'я.

Жителі Сумського регіону не отримують інформацію про програми, що можуть при ефективному впровадженні вдало функціонувати.

Дослідження також ставило на меті визначити основні проблемні аспекти системи ГЗ на думку респондентів.

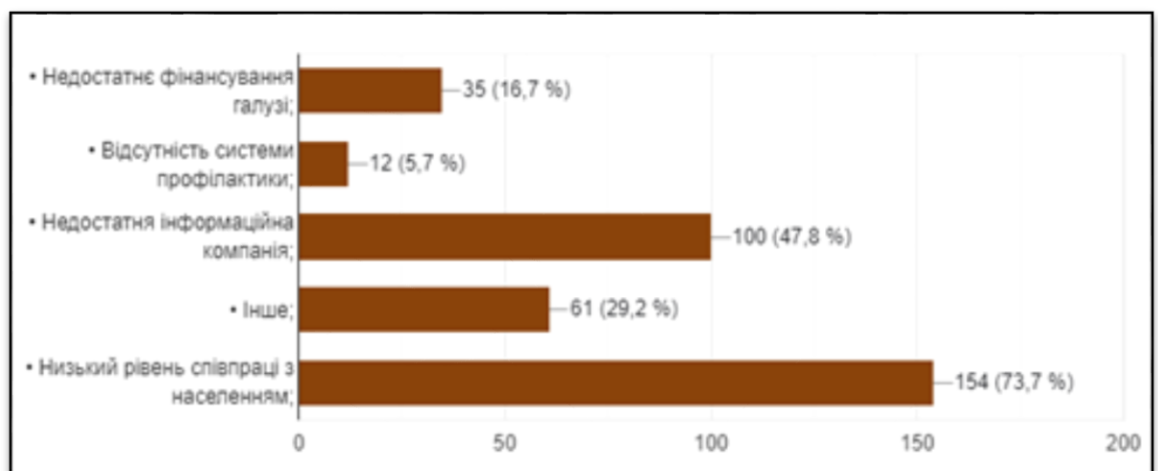

Рисунок 2.7 - Основні проблеми в системі громадського здоров'я на думку опитаних.

Аналіз відповідей на запитання «Які основні проблеми в системі громадського здоров'я на їхню думку?» дозволяє деталізувати бажані зміни і приводить до висновку, що потенційні зміни опитані бачать по-різному. Вказаними та зазначеними є прогалини та напрямки які потребують ефективних змін.

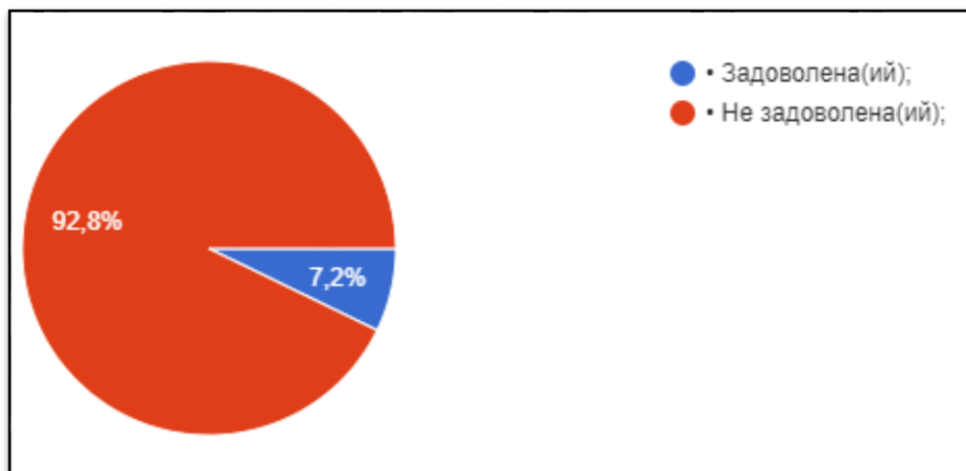

Рисунок 2.8 - Задоволеність населення роботою центру громадського здоров'я.

І в цілому, 92,8% мешканців Сумського регіону є не задоволеними роботою центру громадського здоров'я в регіоні. Це можна інтерпретувати як важливий показник, оскільки від рівня задоволення громадян і залежить подальший перспективний розвиток. Двигуном прогресу є постійна співпраця та взаємодія з громадськістю, зацікавленість їх думкою та задоволення відповідних потреб, особливо тих що стосуються здоров'я. Особливу увагу необхідно звертати на здоров'я не тільки популяції, але й кожного окремого індивіда. Тому в подальшому необхідно акцентувати увагу на цьому, займатись впровадженням та корегуванням системи громадського здоров'я в Україні. Оскільки головна

задача громадського здоров'я — максимальне поліпшення здоров'я та добробуту людей і громад на національному та глобальному рівнях.

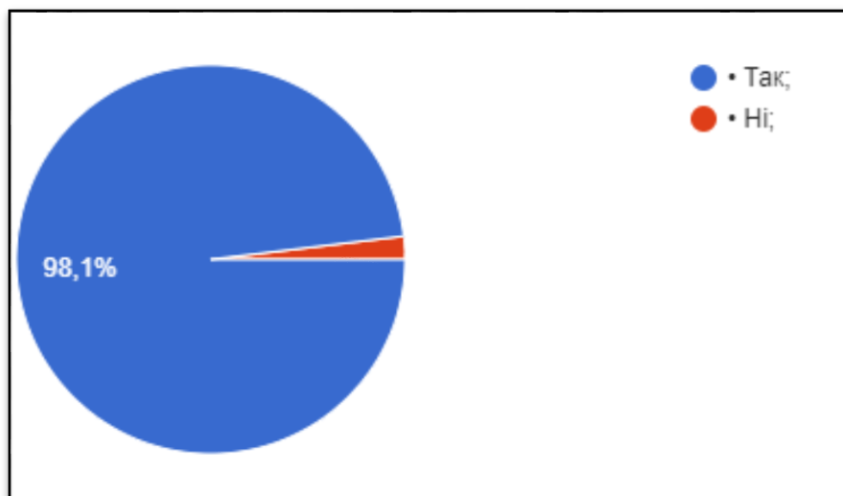

Рисунок 2.9 - Важливість громадського здоров'я на думку опитаних респондентів.

На основі обробки та аналізу отриманої інформації бачимо, що незважаючи на всі недоліки та проблеми які були виявленні в ході опитування, 98,1 % опитаних респондентів вважають, що громадське здоров'я є досить важливою та доцільною системою, і необхідною умовою є реалізації нових ідей, планів та реальних дій з подальшим їх впровадженням в галузь.

2.3. Рівень обізнаності населення щодо діяльності системи громадського здоров'я

Проблематика обраної теми полягає все ж таки, в недостатній обізнаності населення щодо функціонування системи громадського здоров'я. Населення є недостатньо проінформованим стосовно профілактичних програм та профілактики в цілому, в попередженні хвороб і основному процесі діяльності громадського здоров'я та Центрів громадського здоров'я України. Як приклад, можемо навести результати та аналіз запровадженого опитування, проведеного у вигляді анкетування, де висвітлена основна важливість та актуальність обраної теми.

Дослідження ставило на меті, в ході опитування жителів визначити рівень знань населення про громадське здоров'я, для визначення на якому рівні система знаходиться в сучасності, та які можливі подальші перспективи розвитку очима громадян нашої країни.

Досить показовими є частка опитаних, які взагалі не знають про систему громадського здоров'я 31,1% та не володіють інформацією про існування центрів 15,3%. Беручи до уваги тематику роботи, в дослідженні для прикладу ми взяли Сумську область та жителів регіону, на основі цього можемо зробити певне узагальнення, що рівень обізнаності щодо сучасного стану системи громадського здоров'я та подальших перспектив розвитку є однаковими для всіх жителів країни, будь-якого іншого регіону. Всі описані результати та попередні висновки свідчать про недостатність розуміння населенням важливості і значення громадського здоров'я для суспільства. Це і є основною проблемою сучасного стану, перспектив подальшого розвитку, проблема також полягає в розробці та впровадженні цілей для вирішення всіх основних та загальних задач, проблем в тому числі. На нашу думку, ще однією з актуальних проблем яку ми визначили, це є певне споживче та невідповідне ставлення населення до власного здоров'я, а саме не є достатньо сформованою відповідальність за збереження та зміцнення власного здоров'я серед громадян.

Для того щоб вирішити основні проблеми в системі згідно з Концепцією громадського здоров'я передбачається здійснення та створення системи з багатим сектором та з координуючою роллю МОЗ, а саме необхідно посилити роль міністра охорони здоров'я у сфері громадського здоров'я через зауваження пріоритетності в збереження здоров'я населення, в усіх напрямках діяльності органів державної влади та визначення на законодавчому рівні повноважень міністра щодо подолання проблем, які можуть мати негативний вплив на здоров'я населення. Обов'язково необхідно забезпечити функціонування Центру громадського здоров'я МОЗ України як координатора програм та проєктів громадського здоров'я та покласти на Центр громадського здоров'я МОЗ України функції із супроводження управлінських рішень у сфері громадського

здоров'я, зокрема із створення та підтримки єдиної інформаційно-аналітичної системи медичної інформації, методичного керівництва лабораторною та аналітичною роботою регіональних центрів громадського здоров'я. І тільки тоді системи громадського здоров'я в Україні стрімко набере обертів [26].

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

3.1. Пропозиції щодо вдосконалення системи громадського здоров'я

Розглянувши загальні проблеми у сфері діяльності громадського здоров'я, визначивши що громадське здоров'я це основа профілактичної медицини і вона повинна передбачати основні заходи у сфері охорони здоров'я, та бути спрямованою на збереження здоров'я суспільства в повному загалі. Визначивши, що на сьогоднішній день СГЗ України діє незлагоджено та потребує оптимізації та суттєвої зміни управління нею. А заходи щодо реформування системи охорони здоров'я, на жаль тільки поглибили кризу в профілактичній медицині. Причинами такої ситуації, є наявна економічна криза, неповноцінне харчування, недостатні фізичні навантаження, шкідливі звички та війна. Концепцією громадського здоров'я в Україні є розвиток регіональних систем громадського здоров'я, а саме це активне функціонування центрів громадського здоров'я в кожній області. Саме це і є координатою заходів громадського здоров'я, але як показало опитування громадяни не знають та не володіють достатньою кількістю інформації про існування та діяльність центру, основна робота яких покладена на боротьбу як з інфекційними, так і неінфекційними захворюваннями і також спрямована на зміцнення, захист та збереження здоров'я населення.

Кожна людина має право на охорону здоров'я та соціальний захист, а держава є відповідальною за рівень здоров'я громадян та його збереження. Це і є умовою важливого впливу держави на процеси, що відбуваються в системі громадського здоров'я. Беручи до уваги соціальну значущість та економічну вартість індивідуального та суспільного здоров'я, охорона здоров'я громадян вважається однією з найважливіших функцій сучасної держави, бо саме

показники тривалості життя та рівня здоров'я населення, відрізняють розвинуті країни світу від бідних і слаборозвинутих [27].

Значення здоров'я людини є надзвичайно важливим, тому що цей показник входить до індексу людського розвитку – показника рівня розвитку суспільства тієї чи іншої країни світу. На сьогоднішній час це набуває важливого значення для певного формування та розбудови системи громадського здоров'я, яка забезпечує за своєю діяльністю зміцнення здоров'я, попереджує захворюваність, сприяє збільшенню тривалості життя та заохоченню до здорового способу життя населення шляхом об'єднаних зусиль всього суспільства [28].

При цьому пріоритет повинен робитися на створення відповідної нормативно-правової бази, адекватному ресурсному забезпеченню та сучасному результативному управлінню. Важливим є вивчення сучасного світового досвіду функціонування системи, вивчення їх розвитку та удосконалення для обґрунтування реформаторських змін вже в нашій країні. Рівень здоров'я населення України на разі кваліфікують як незадовільний, оскільки спостерігається зростання рівня загальної смертності, тоді як у країнах Європи, відбулося його зниження, а середня тривалість очікуваного життя на 5–10 років менша, ніж в розвинутих європейських країнах. [29].

Результати нашого дослідження показали та узагальнили основний сталий принцип того що, здоров'я населення є однією з найбільших цінностей, необхідною умовою для соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Створення відповідних умов для кожної особи впродовж всього життя, досягнення європейських стандартів якості життя та благополуччя населення є одними із основних завдань, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [30], схваленою указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, та частиною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом [31], Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони. Можна ще раз

наголосити на тому, що забезпечення повноцінного життя населення, зміцнення та збереження здоров'я є одними з найважливіших цілей світового суспільства [32].

ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження нами були запропоновані пропозиції для суб'єктів різного рівня, які мають відповідний вплив на формування політики в галузі громадського здоров'я на рівні регіону та місцевому рівні.

Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України:

1. Активна співпраця з обласними центрами громадського здоров'я та їх розвиток.
2. Впровадження нових методів інформування населення.
3. Створення іміджу та довіри до громадян.
4. Активний розвиток інтернет сторінок.
5. Проведення інформативних вебінарів, лекцій та конференцій з тем діяльності.

Управлінню охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації:

1. Провести відповідні навчальні заходи (семінари, конференції) з керівництвом лікарень та сімейними лікарями щодо цілей, задач і перспектив реформи громадського здоров'я, надання рекомендацій щодо інформування населення стосовно всіх аспектів системи громадського здоров'я в Україні.
2. Розробка регіональних програм профілактики.
3. Звернення до адміністрації щодо впровадження просвітницької діяльності медичними працівниками (в лікарнях, на місцях роботи та школах).

Керівникам ОТГ:

1. Розробити Програми профілактики захворювань, промоції здорового способу життя та екологічного благополуччя, що є пріоритетними стосовно питань здоров'я населення громад та регіону.

2. Покращити комунікативну складову щодо змісту системи громадського здоров'я та її складових, активна комунікація з населенням у вигляді надання короткої та якісної інформації.

3. При плануванні бюджетів громад приділяти особливу увагу покращенню матеріально-технічного забезпечення підпорядкованих закладів охорони здоров'я.

Керівництву Сумського обласного центру соціально небезпечних хвороб:

1. Забезпечити надання доступної інформації про існування та діяльність центру, розвивати інформативно-комунікативну діяльність. Запровадити проведення лекції, створення бюлетенів, інфографіків чи плакатів.

Лікарям загальної практики-сімейним лікарям:

1. Покращити комунікативну складову щодо змісту системи громадського здоров'я та її складових, активна комунікація з населенням у вигляді надання короткої та якісної інформації.

2. Окремо провести тренінг чи курс підвищення кваліфікації медичних працівників (щодо необхідності консультування та надання інформації про ефективність системи громадського здоров'я).

ВИСНОВКИ

1. Нормативно-правове забезпечення довгий час не відповідало необхідним потребам, і тільки 01.10.2022 р. Закон України № 2573 «Про систему громадського здоров'я» набув чинності. Однак введення його в дію відбудеться лише через рік, тобто 1 жовтня 2023 р.
2. Населення Сумського регіону позитивно сприймає систему громадського здоров'я та вважає її важливою (99 % опитаних), але значна частина населення демонструє низький рівень поінформованості стосовно основних напрямків її діяльності.
3. Визначені існуючі проблеми за результатом опитування, які потребують уваги:
  - відсутність інформації про функції системи, діяльність ЦГЗ та його фахівців (84,7% опитаних не знають та не володіють інформацією про існування Центру громадського здоров'я та 78,4 % опитаних не мають інформації про те, якою роботою займається центр, та на що спрямована його загальна діяльність);
  - ненадійність джерел отримання інформації (58,4% респондентів зазначали, що не отримують інформацію про громадське здоров'я, а 20,6% дізнаються інформацію через інтернет ресурси) ;
  - низький рівень поширення інформації сімейними лікарями та медичними працівниками (тільки 1,9% респондентів отримують інформацію про СГЗ від медичних працівників);
  - незнання про діяльність програм ГЗ (90,4% жителів Сумського регіону не отримують інформацію про програми та як наслідок не користуються ними).

4. Перспектива розвитку полягає у вирішенні проблем, в тому числі із забезпеченням кадрами, чітким регулюванням нормативно-правової бази, розробці програм профілактики, у подоланні проблем з відсутністю інформаційних компаній в області щодо створення системи ГЗ, її цілей, структури, нормативної бази, завдань. Налагодження комунікаційних зв'язків між населенням і владою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону України «Про систему громадського здоров'я» / Режим доступу:
https://ips.ligazakon.net/document/view/ji03270i?an=&ed=2020_09_21&dtm=
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про систему громадського здоров'я» / Режим доступу:
https://ips.ligazakon.net/document/view/gi03270a?an=3&ed=2020_09_21
3. Закон України від 06.09.2022 р. № 2573 «Про систему громадського здоров'я» / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» / Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>
5. Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я : операційний посібник [Електронний ресурс] / В. Ляшко, Н. Півень, М. Брага [та ін.] // Центр громадського здоров'я. – Режим доступу : <http://www.phc.org.ua> / 2018. – 58 с.
6. Winslow Charles-Edward Amory. The Untilled Field of Public Health / Charles-Edward Amory Winslow // Modern Medicine. – 1920. – Vol. 2. – P. 183–191.
7. Капустник В. А. Громадське здоров'я: становлення та виклики сучасності / В. А. Капустник, В. М. Лісовий, В. А. Огнев // Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення : матеріали II

- наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Харків, 24 жовтня 2019 р.). – Х. : ХНМУ, 2019. – С. 5–10.
8. The 1st International Conference on Health Promotion, Ottawa, 1986. – Access mode : <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/34rst-global-conference>
  9. Концепція розвитку системи громадського здоров'я. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-80#n8>
  10. Крюков О. І. Проблеми екологічної безпеки та громадське здоров'я в сучасному світі / О. І. Крюков, А. Е. Омаров // Історична спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні : матеріали наук.-практ. конф. з нагоди 140-річчя від дня народження С. А. Томіліна (1877–1952), видатного соціал-гігієніста та демографа, завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (Харків, 25 жовтня 2017 р.). – Х., 2017. – С. 58–59.
  11. Слободян Н. О. Проблемні аспекти формування системи громадського здоров'я в Україні / Н. О. Слободян // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2019. – № 2. – С. 94–99.
  12. Слободян Н. О. Реформування системи охорони здоров'я «Проблемні аспекти реформування системи громадського здоров'я» 2019 р. / Н. О. Слободян / Режим доступу: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/10488-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-39513-1-10-20191022.pdf>
  13. Ястребова И. Цели устойчивого развития на фоне украинской бедности / Ирина Ястребова. – Режим доступа : <http://www.niknews.mk.ua/2016/07/06/tseli-ustojchivogo-razvitiya-na-fone-ukrainskoj-bednosti> [Ястребова И. Tseli ustoychivogo razvitiya na fone ukrainskoj bednosti / Irina Yastrebova. – Rezhim dostupa : <http://www.niknews.mk.ua/2016/07/06/tseli-ustojchivogo-razvitiya-na-fone-ukrainskoj-bednosti>].

14. Кульгінський Є. Національна академія державного управління при Президентові України 2016 р. Механізми державного управління «Пріоритетні напрямки державної політики збереження громадського здоров'я України» / Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/dums_2016_3_14.pdf
15. Т. П. Авраменко. – Київ : Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2015. – 80 с. [Bilynska M. M. Upravlinnia zminamy sfery okhorony zdorovia / M. M. Bilynska, T. P. Avramenko.
16. Білинська М. М. Управління змінами сфери охорони здоров'я / М. М. Білинська / Т. П. Авраменко. – Київ : Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2015. – 80 с. [Bilynska M. Concept of assessing impact of political decisions on community environmental health / M. M. Bilynska // Visn. NADU pry Prezydentovi Ukrainy. – Kyiv : S. 80]
17. Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я : операційний посібник [Електронний ресурс] / В. Ляшко, Н. Півень, М. Брага [та ін.] // Центр громадського здоров'я. – Режим доступу : [http:// www.phc.org.ua](http://www.phc.org.ua) / 2018. – 4 – 5 с.
18. Основи Європейської політики підтримки країни і суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя. Copenhagen. WHO Regional Office for Europe, 2012: / Режим доступу: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/344858/9789289000369-rus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
19. Шафранський В.В. Основи Європейської політики і стратегія для XXI століття: стратегічне керівництво в інтересах здоров'я / В.В. Шафранський, Г.О. Слабкий, Л.О. Качала // Економіка і право охорони здоров'я. — 2016. — № 2 (4). – С. 72-75.
20. Європейський план дій по укріпленню потенціалу і послуг суспільної охорони здоров'я. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2012 (документ EUR/RC62/12). – 52 с.

21. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я: розпорядження КМУ від 30.11.2016 № 1002-р [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.
22. Перспективи розвитку публічного управління у сфері громадського здоров'я України в умовах системних змін / В.М. Князевич, Т.П. Авраменко, В.В. Короленко // Вісник НАДУ при Президентіві України. — 2016. — № 1. — С. 56-65.
23. Про внесення змін до постанови КМУ від 29.04.2015 р. № 266: постанова КМУ від 2 лютого 2017 року, № 53 [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.
24. Грузева Т.С. Концептуальні підходи до обґрунтування системи підготовки кадрів для служби громадського здоров'я в Україні / Т.С. Грузева, І.М. Пельо, В.А. Сміянов, Л.І. Галієнко // Wiadomości Lekarskie. — 2016. — Т. LXIX, № 6. – С. 719-725.
25. Шафранський В.В. Про необхідність розробки навчальних програм за спеціальністю «Громадське здоров'я» / В.В. Шафранський // Тези доповідей учасників науково-практичної конференції «Актуальні питання практичної інтеграції відомчих медичних структур в загальнодержавну систему охорони здоров'я в контексті реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я України». 15 жовтня 2015 року, м. Київ, Україна. Здоров'я нації. — 2015. — № 3 (35). — С. 19.
26. Про утворення державної установи «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України : [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України від 18.09.2015 р. № 604. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0604282-15>.
27. Кульгінський Є. Пріоритетні напрями державної політики збереження громадського здоров'я України [Електронний ресурс] / Є. Кульгінський // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 3. – С. 84–91. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_3_14

28. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249618799>
29. Москаленко В. Ф. Концептуальні підходи до формування сучасної профілактичної стратегії в охороні здоров'я: від профілактики медичної до профілактики соціальної / В. Ф. Москаленко. – К. : ВД «Авіценна», 2009. – 240 с.
30. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
31. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf> 13.
32. Ціборовський О. М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері охорони здоров'я / О. М. Ціборовський, С. В. Істомін, В. М. Сорока. – К., 2011. – 72 с.

ДОДАТОК А

Зразок анкети

1. Ваш вік?

---

2. Стать?

- Жінка;
- Чоловік;

3. Місце проживання (місто\село та район)?

---

4. Чи знаєте Ви, що таке громадське здоров'я?

- Так;
- Ні;

5. Які основні функції громадського здоров'я знаєте?

---

6. Звідки отримуєте інформацію про систему громадського здоров'я?

- Сімейного лікаря\Медичного працівника;
- Офіційні медичні джерела;

- Інтернет ресурси;
- Інше;

7. Володієте інформацією про існування Центрів громадського здоров'я?

- Так;
- Ні;

8. Якою роботою та чим займаються Центри громадського здоров'я на Вашу думку?

---

9. Чи знаєте про діяльність фахівців в сфері громадського здоров'я?

- Так;
- Ні;

10. На Вашу думку, які основні проблеми в системі громадського здоров'я?

Можна обрати декілька варіантів відповіді.

- Брак фінансування галузі;
- Відсутність системи профілактики;
- Недостатня інформаційна компанія;
- Інше;

11. Знаєте про програми громадського здоров'я?

(Програма по проведенню вакцинації, боротьби з цукровим діабетом, ожирінням, тютюнопалінням та інші)

- Так;

- Ні;

11.1. Якщо відповідь так, зазначте чи користувались даними програмами.

---

12. Скажіть, будь ласка, наскільки Ви задоволені чи не задоволені системою громадського здоров'я?

- Задоволена(ий);
- Не задоволена(ий);

13. На вашу думку чи є важливою система громадського здоров'я?

- Так;
- Ні;